

(Time: 3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.:-All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry-1**Q.1. Translate any two of the following:****[20]**

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

- a] तेन खो पन समयेन राजगहे नाळागिरि नाम हत्थी चण्डो होति, मनुस्सघातको। अथ खो देवदत्तो राजगहं पविस्सित्वा हत्थिसालं गन्त्वा हत्थिभण्डे एतदवोच-“मयं खो, भणे, राजजातका नाम पटिबन्ना नीचट्टानियं उच्चट्टाने ठपेतुं, भत्तम्मि वेतनम्मि वट्ठापेतुं। तेन हि, भणे, यदा समणो गोतमो इमं रच्छं पटिपन्नो होति, तदा इमं नाळागिरिं हत्थि मुञ्चेत्वा इमं रच्छं पटिपादेथा”ति। “एवं भन्ते”ति खो ते हत्थिभण्डा देवदत्तस्स पच्चस्सोसुं। अथखो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं राजगहं पिण्डाय पाविसि। अथ खो भगवा तं रच्छं पटिपज्जि। अहसासुं खो ते हत्थिभण्डा भगवन्तं तं रच्छं पटिपन्नं।

उत्तर:- त्यावेळी राजगृहात नालागिरी नावाचा मनुष्यघातक गणीट हत्ती होता. तेव्हा देवदत्ताने राजगृहात प्रवेश करून, हत्ती शालेत जाऊन माहुताला असे म्हटले, “अरे! आम्ही राजाचे अधिकार संपन्न नातलग आहोत. तुझी खालच्या स्थानावरून वरच्या स्थानावर वढती करू, भोजन आणि वेतन वाढवू. अरे! तर मग जेव्हा श्रमण गौतम या रस्त्याने चालत येत असेल, तेव्हा नालगिरी हत्तीला ह्या रस्त्यावर सोडून दे.” ठिक आहे भन्ते! असे म्हणून त्या हत्ती शालेच्या माहुताने देवदत्तास उत्तर दिले. जेव्हा भगवंतानी सकाळच्या वेळी चिवर परिधान करून पात्रचिवर हातात घेऊन काही भिक्खूसह राहागृहात भिक्षाटनासाठी प्रवेश केला. जेव्हा भगवान त्या रस्त्याने चालत येत होते, त्या हत्ती शालेच्या माहुताने भगवंताना त्या रस्त्याने चालत येतांना पाहिले.

- b] “यस्स ब्राह्मण त्वं भीतो, सदा उदकमोत्तरि।
तमेव ब्रह्मे मा कासि, मा ते सीतं छविं हने” ॥
“कुम्मगपटिपन्नं मं, अरियममगं समानयि।
दकाभिसेचना भोति, इमं साटं ददामि ते” ॥
“तुय्हेव साटको होतु, नार्हमिच्छामि साटकं।
सचे भायसि दुक्खस्स, सचे ते दुक्खमप्पियं” ॥

उत्तर:- 9. हे ब्राह्मणा! ज्याला भिऊन तू सतत पाण्यात उतरतोस तेच हे ब्राह्मणा, तू करू नकोस व आपल्या शरीराला थंडीची पीडा देऊ नकोस.

10. कुमार्गाला (वाईटमार्गाला) लागलेल्या मला स्नानापासून (परावृत्त करून) आर्य मार्गावर आणलेस. हे देवी! हे वस्त्र मी तुला दान देतो.

11. हे वस्त्र तुझे तुलाच लाभो. मला वस्त्राची इच्छा नाही. जर तू दुःखाला भितोस व जर तुला दुःख अपिय आहे.

- c] उभो सासनपज्जोता, लंकादीपोपकारिनो।
छट्ठे वस्से पव्वजिसु, धम्मासोकस्स राजिनो ॥
महामहिन्दो वस्सेहि, तीहि दीपप्पसादको।

2

पिटकत्तयं मुग्गणिह, उपज्जायस्स सन्तिके ॥

सा भिक्खुनी चन्दलेखा, महिन्दो भिक्खू सूरियो ।

सम्बुद्ध सासनाकासं, ते सदा सोभयुं तदा ॥

उत्तर:- १८. धर्मप्रकाशक, लंकद्वीपावर उपकर करणारे महेन्द्र आणि संघमित्रा या दोघांची प्रव्रज्जा महाराज (धर्म) अशोकच्या (शासनाच्या) सहाव्या वर्षी झाली.

१९. लंकद्वीपावर कृपा करणाऱ्या महामहेन्दाने, उपाध्यायाजवळ राहून तीन वर्षात तीन पिटकांना ग्रहण केले (शिकले).

२०. भिक्खुणी (संघमित्रा) आणि भिक्खु महेन्द्र चंद्र आणि सुर्याप्रमाणे बुद्धधर्म रूपा आकाशाला सुशोभित करीत राहिले.

Q.2. Give reference to context any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

a] 'नो वत रे किञ्चि, पापि दासि, दिवा उड्ढासी'ति,

उत्तर:- वेदेहिकागहपतानीवत्यु - काय रे! ही आमची दुष्ट दासी दिवस वर आल्यावर उठते,

b] "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया"ति ।

उत्तर:- भद्रवगियवत्यु- "धम्म चांगल्या प्रकाराने सांगितला गेला आहे. चांगल्या प्रकारे दुःखाच्या नाशासाठी ब्रह्मचर्येचे पालन करा."

c] सच्चैन मे समो नत्थि, एसा मे सच्चपारमी"ति ॥

उत्तर:- मच्छराजचरिया- सत्यामध्ये माझ्या सारखा अन्य कोणी नाही, ही माझी सत्य पारमिता आहे.

Q.3. Answer any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Fill in the blanks. (रिकाम्या जागा भरा.)

१. दिस्वान सोण्डं उस्सापेत्या पहड्डकण्णवालो येन भगवा तेन अभिधावि ॥ (सोण्डं / गहपतानि)

२. "अन्धकारे पुरे होति, गम्भीरे गाधमेधति । (गम्भीर / कल्याणो)

३. रथसहोयेव नु खो, महाराज, रथो"ति? (भायसि / महाराज)

४. हज्जति निच्चमत्ताणो, पत्तदण्डोव तक्करो ॥ (चागी / हज्जति)

५. पच्चुग्गन्तुं बलं नत्थि, जवो नत्थि पलायितुं ॥ (बलं / मेत्तेन)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. अथ खो सा वेसी तेसु पमत्तेसु परिचारेन्तेसु भण्डं आदाय पलायित्थ ।

२. "दण्डोव किर मे सेय्यो, यञ्चे पुत्ता अनस्सवा ।

३. उजुं करोति मेधावी, उसुकारोव तेजनं ॥

४. "सचे इमा नदियो ते, पापं पुब्बे कतं वहुं ।

५. तादिसो'पि महाचागी, दायादो सासनस्स न ।

C] Match the pairs. (जोड्या जुळवा.)

१. काळी मोग्गलिपुत्तो

२. तिसमत्ता अट्टि

३. न्हारु पिता

४. माता भद्रवगिया

५. थेरो दासी

उत्तर:- [काळी-दासी, तिसमत्ता-भद्रवगिया, न्हारु-अट्टि, माता-पिता, थेरो-मोग्गलिपुत्तो]

Q.4. Attempt any two of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Declension of nouns. (नामाची विभक्ती चालवा.)

१. सेतु.

२. सुजाता.

उत्तर:-

'सेतु'- उकारान्त पुल्लिंगी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सेतु	सेतू
दुतिया	सेतुं	सेतू
ततिया	सेतुना	सेतूहि, सेतूभि
चतुर्थी	सेतुना, सेतुस्स	सेतूनं
पञ्चमी	सेतुना, सेतुम्हा, सेतुस्मा	सेतूहि, सेतूभि
छट्टी	सेतुस्स	सेतूनं
सप्तमी	सेतुम्हि, सेतुस्मि	सेतूसु
आलपन	सेतु	सेतू

'सुजाता' आकारान्त त्रीलिंगी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सुजाता	सुजाता, सुजातायो
दुतिया	सुजातं	सुजाता, सुजातायो
ततिया	सुजाताय	सुजाताहि, सुजाताभि
चतुर्थी	सुजाताय	सुजातानं
पञ्चमी	सुजाताय	सुजाताहि, सुजाताभि
छट्टी	सुजाताय	सुजातानं
सप्तमी	सुजाताय, सुजातायं	सुजातासु
आलपन	सुजाते	सुजाता, सुजातायो

B] Declension of pronouns (सर्वनामाची विभक्ती चालवा.)

१. First person pronouns: Amha (अम्ह), (पठम पुरुष वाचक सर्वनाम-'अम्ह')

प्रथम पुरुष वाचक सर्वनाम, 'अम्ह'

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	अहं	मयं, अम्हे, नो
दुतिया	मं, ममं	अम्हाकं, अम्हे, नो
ततिया, पञ्चमी	मया, मे	अम्हेहि, अम्हेभि, नो
चतुर्थी, छट्टी	मम, मम्हं, अम्हं, ममं, मे	अम्हं, अम्हाकं, अम्हं, नो
सप्तमी	मयि	अम्हेसु

२. Second person pronouns: Tumha (तुम्ह), (द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम-'तुम्ह')

उत्तर:-

द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम, 'तुम्ह'

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	त्वं, तुवं	तुम्हे, वो
दुतिया	त्वं, तुवं, तं, तवं	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
ततिया, पञ्चमी	तया, त्वया, ते	तुम्हेहि, तुम्हेभि, वो
चतुर्थी, छट्टी	तव, तुम्हं, तुम्हं, ते	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
सप्तमी	त्वयि, तयि	तुम्हेसु

'अम्ह' आणि 'तुम्ह' या सर्वनामांचे रूप तिन्ही लिंगात समान असतात.

4

C] Read the given passage and answer the questions thereon. (in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१. कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले किर द्वे सहायका भिक्खू एकमातुकुच्छितो निक्खन्तसदिसा अतिविय समग्गा अहेसुं। दीघायुकबुद्धकाले च अनुसंवच्छरं वा अनुछमासं वा भिक्खू उपोसथत्थाय सन्नपतन्ति। तस्मा तेपि "उपोसथगं गमिस्सामा"ति वसनट्टाना निक्खमिंसु। ते एका तावतिसभवने निब्बत्तदेवता दिस्वा "इमे भिक्खू अतिविय समग्गा, सक्का नु खो इमे भिन्दितु"न्ति चिन्तेत्वा अत्तनो बालताय चिन्तितसमनन्तरमेव आगन्त्वा तेसु एकेन, "आवुसो, मुहुत्तं आगमेहि, सरीरकिच्चेनमिहि अत्थिको"ति वुत्ते सा देवता एकं मनुस्सिस्थिवण्णं मापेत्वा थेरस्स गच्छन्तरं पविसित्वा निक्खमनकाले एकेन हत्थेन केसकलापं, एकेन निवासनं सण्ठापयमाना तस्स पिड्डितो निक्खमि।

१. कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले किर द्वे सहायका भिक्खू कस्मात् अतिविय समग्गा अहेसुं?

उत्तर:- कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले किर द्वे सहायका भिक्खू एकमातुकुच्छितो निक्खन्तसदिसा अतिविय समग्गा अहेसुं।

२. दीघायुकबुद्धकाले च अनुसंवच्छरं वा अनुछमासं वा भिक्खू किं सन्नपतन्ति?

उत्तर:- दीघायुकबुद्धकाले च अनुसंवच्छरं वा अनुछमासं वा भिक्खू उपोसथत्थाय सन्नपतन्ति।

३. ते भिक्खू दिस्वा, देवता किं चिन्तेसि?

उत्तर:- ते भिक्खू दिस्वा, देवता "इमे भिक्खू अतिविय समग्गा, सक्का नु खो इमे भिन्दितु"न्ति चिन्तेसि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोहोंवर टीपा लिहा.

a] On the basis of 'पञ्जत्तिपञ्हो' Explain in detail the Statement of 'महाराज, सङ्घा समञ्जा पञ्जत्ति वोहारो नाममत्तं यदिदं नागसेनोति, न हेत्थ पुग्गलो उपलब्भतीति'। 'पञ्जत्तिपञ्हो' च्या आधारे 'महाराज, सङ्घा समञ्जा पञ्जत्ति वोहारो नाममत्तं यदिदं नागसेनोति, न हेत्थ पुग्गलो उपलब्भतीति'। हे विधान सविस्तर स्पष्ट करा.

b] What you learn from the 'नाळगिरिहत्थीपेसनं' Explain in your own words. 'नाळगिरिहत्थीपेसनं' या पाठातून तुम्ही काय शिकलात? तुमच्या स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करा.

c] Narrate in brief 'सिरिमण्डत्थेरगाथा' and explain the central idea. 'सिरिमण्डत्थेरगाथा' थोडक्यात कथन करा आणि त्याची मध्यवर्ती कल्पना स्पष्ट करा.

d] On the basis of 'चित्तवग्गो', explain in detail the given gatha.

'चित्तवग्गो'च्या आधारे दिलेली गथा सविस्तर स्पष्ट करा.

कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा, नगरूपमं चित्तमिदं ठपेत्वा।
योधेथ मारं पञ्जावुधेन, जितञ्च रक्खे अनिवेसनी सिया ॥